

Grāmatu lasīšanas izaicinājumi vasarā

Inga Kalva-Miņina

Jūlija vidū varam teikt, ka skolēnu vasaras brīvlaiks ir jau pusē, un jācer, ka šis laiks ir pavadīts lietderīgi – aktīvi iesaistoties dažādās aktivitātēs, esot svaigā gaisā un pēc iespējas mazāk ielūkojoties virtuālajā vidē. Šajā rakstā aplūkosim tās vasaras iespējas, kas pieejamas bērniem un jauniešiem, lasot grāmatas.

Daudzpakalpojumu uzņēmuma “Tele2” apkopotie dati liecina, ka bērni, kuriem telefonos ir pieejams ierobežots mobilā interneta apjoms, vasaras mēnešos patērē par 230 % vairāk interneta nekā ziemas un pavasara mēnešos, kad skolēnu vidū ir zemākais datu patēriņš. “Apkopotie dati faktiski apliecina skaidro realitāti, ka vasaras mēnešos vecākiem ir sarežģīti pievērst pietiekami lielu uzmanību saviem bērniem un nodarbināt viņus ar lietām, kas nav saistītas ar viedierīču lietošanu. Iemesli tam, visticamāk, ir dažādi – bērniem ir vairāk brīvā laika bez strukturētām ikdienas aktivitātēm, vecākiem ir jāstrādā, kā arī ne visiem ir finansiālās iespējas nodrošināt saviem bērniem dalību nometnēs vai citās organizētās aktivitātēs,” stāsta “Tele2” sabiedrisko attiecību vadītājs Oskars Firmanis.

Tāpat vielu pārdomām raisīja arī jūlija sākumā publicētā informācija par Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) jaunākajiem pieaugušo pamatprasmju pētījuma rezultātiem par 2023. gadu, kas apliecina, ka Latvijā 37 % pieaugušo iedzīvotāju ir zemas lasītprasmes vai rēķinprasmes. Tātad – vairāk nekā katram trešajam pieaugušajam Latvijā ikdienā var rasties grūtības saprast sarežģītāku rakstisku informāciju vai veikt nepieciešamos aprēķinus.

Abu iepriekš minēto problēmu risinājumi jāmeklē jau bērnībā, proti, jāmudina bērnus un jauniešus iesaistīties radošos vasaras izaicinājumos, kurus piedāvā bibliotēkas un dažādas grāmatu izdevniecības. Šie izaicinājumi gan rosina lasīt grāmatas, kas savukārt pozitīvi atspoguļojas jaunā cilvēka lasītprasme nākotnē, gan piešķir īpašu azartu, radoši darbojoties un bieži vien arī saņemot balvas.

“Grāmata – palīgs kritiskās domāšanas un empātijas attīstībā”

“Lasītprieks veidojas, redzot, ka bērnam nozīmīgi cilvēki arī lasa un runā par grāmatām,” saka Rēzeknes Bērnu bibliotēkas vecākā bibliotekāre Meldra Gailāne.

Ingas Kalvas-Miņinas foto

Rēzeknes pilsētas Bērnu bibliotēkā šovasar jau otro gadu notiek aizraujoša iniciatīva – «Princeses Rozes vasaras lasīšanas bingo». Par to vairāk stāsta vecākā bibliotekāre un Lasīšanas vēstnese Latgales reģionā MELDRA GAILĀNE, kura ir arī bērnu grāmatu autore.

Kā radās ideja organizēt «Princeses Rozes vasaras lasīšanas bingo»?

– Skatoties citu bibliotēku piedāvātos lasīšanas izaicinājumus, šķita, ka būtu vērtīgi arī Rēzeknes pilsētas Bērnu bibliotēkā aizsākt ko līdzīgu, tādējādi ieinteresējot bērnus lasīt vairāk. Un, ja ir kāds spēles elements, tad tas izraisa arī aizrautību. Tā nu, brīdi pavērojusi, padomājusi, izveidoju pirmo princeses Rozes bingo kartīti. Kāpēc princeses Rozes? Rēzekne ir princeses Rozes pilsēta, un man gribējās arī mūsu lasīšanas izaicinājumu sasaistīt tieši ar Rēzeknes pilsētu, kā arī Bērnu bibliotēkā mazo bērnu abonentā tieši princese Roze ir uzzīmēta uz sienas.

Šogad lasītājiem ir jāizlasa trīs grāmatas, kuras iederēsies arī citos lasīšanas izaicinājumos, piemēram, Bērnu žūrijā, «Grāmatonā», konkursā «Es lasu šovasar», un jāuzzīmē mīļākais grāmatas varonis, jāpalasa priekšā savai mīļmantīnai vai mājdzīvniekam (tas jāiemūžina fotogrāfijā), kā arī jāuzraksta pieci iemesli, kāpēc jālasa grāmatas.

Manuprāt, svarīgi ir ne tikai lasīt grāmatas, bet arī par tām reflektēt. Grāmata ir palīgs kritiskās domāšanas un empātijas attīstībā.

Kāda pērn bija dalībnieku atsaucība?

– Pērn konkursā piedalījās piecas burvīgas lasītājas, kuras brīnišķīgi tika galā ar visiem izaicinājuma uzdevumiem. Visgrūtāk esot bijis uzrakstīt pasaku par princesi Rozi. Tiesa, saņemtās pasakas bija interesantas un aizrau-

jošas. Ko tik princese Roze tajās nedarīja! Gan sapņoja par mežu, gan gribēja apprecēties ar princi, gan arī uzcēla skolu un strādāja par skolotāju!

Šogad jau ir izdalītas ap 20 lasīšanas bingo kartītes. Redzēsim, cik vasaras beigās tiks nodotas bibliotēkā žūrijas vērtējumam.

Vai Rēzeknes Bērnu bibliotēkas lasītājiem patīk piedalīties lasīšanas izaicinājumos?

– Rēzeknieši ir aktīvi lasītāji un aktīvi piedalās dažādos lasīšanas izaicinājumos. Ir ģimenes, kurās lasa visi, piemēram, Kindzuļu ģimene, Skridu ģimene, Brigu ģimene, un ir aktīvi bērni un jaunieši lasītāji, piemēram, Māra Stare, Beatrise Maklere, Olivija Šerkina, Elizabete Skromule, protams, te vēl varētu saukt arī citas ģimenes un lasītājus. Mūsu lasītāji ir ieguvuši balvas gan izdevniecības «Zvaigzne ABC» lasīšanas veicināšanas konkursā «Lasīšanas stafete», gan izdevniecības «Latvijas Mediji» lasīšanas maratonā «Grāmatons», gan izdevniecības «Baltais Valis» grāmatu lasīšanas konkursā-akcijā «Es lasu šovasar». Ir bērni un jaunieši, kas šos lasīšanas izaicinājumus gaida katru gadu.

Jau vairākus gadus pēc kārtas Rēzeknes Bērnu bibliotēka ir saņēmusi «Zvaigzne ABC» Lasīšanas stafetes Patēicības rakstus kā bibliotēka, no kuras šajā izaicinājumā iesaistās visvairāk lasītāju.

Kādas grāmatas bērni vasarā vēlas lasīt?

– Vasarā bērnu lasītlistē ir skolās iedoto ieteicamo grāmatu sarakstu grāmatas – gan klasikas darbi, gan arī jaunākā bērnu literatūra. Bērni labprāt izvēlas lasīt jaunākās grāmatas, kas ir krāsainas, interesantas, un mazāk ņem lasīt agrāk izdotās grāmatas, kas ir mazāk krāsainas, tiesa, ne mazāk interesantas. Piedzīvojumu grāmatas aizrauj visu vecumu lasītājus. Ļoti lasa arī sēriju grāmatas, piemēram, «Grega dienasgrāmata», «Nikijas dienasgrāmata». Šīs sēriju grāmatas mums jau ir samērā stipri noliektas, un mēs ļoti priecātos, ja kāds mums varētu uzdāvināt jaunas grāmatas, lai varētu šīs sērijas turpināt piedāvāt lasītājiem. Ļoti pieprasītas ir sērijas «Skudriņa Kāpēcīte» grāmatas par dabu. Aktīvi lasa arī grāmatas par mazo pūķi Kokosriekstu.

No latviešu autoru grāmatām pieprasītas ir Dzintara Tilaka, Evijas Gulbes un Lindas Lošinas, Agneses Vanagas, Daces Krēslīņas, kā arī citu autoru grāmatas. Ļoti lasa iepriekšējo gadu «Bērnu un jauniešu žūrijas» grāmatas. Aizvien vairāk bērnu un jauniešu izvēlas lasīt arī svešvalodās – angļu, vācu valodā. Ir jautātas grāmatas franču un poļu valodā, diemžēl šajās valodās mūsu krājumā grāmatu ir maz.

Kas pieaugušajiem būtu jāatceras, lai bērna lasītprieku atmodinātu vai tieši pretēji – nemazinātu?

– Man ļoti patīk čehu rakstnieka Mihas Kovāča grāmata «Lasu, tātad esmu», kurā ir apkopoti desmit piemēri, kādēļ lasīšana ir jēgpilna arī digitālajā laikmetā. Šī grāmata ir obligātā literatūra visiem vecākiem, kuri vēlas, lai viņu bērni izaug gudri, radoši, veiksmīgi un kritiski domāt spējīgi.

Pērnā gada radošās aktivitātes «Princeses Rozes vasaras lasīšanas bingo» dalībnieces

Foto no Rēzeknes Bērnu bibliotēkas arhīva

Jāļauj bērnam lasīt viņa paša brīvi izvēlētas grāmatas. Jānodrošina piekļuve grāmatām. Jāparāda ceļš uz bibliotēku.

Ir ļoti skumji vērot pieaugušos, kuri atnāk ar bērnu uz bibliotēku, un tad sākas – tā grāmata tev ir par sarežģītu, šī par vienkāršu! Tu taču šo grāmatu nelasīsi! Paņem ko citu! Mēs komiksus nelasām, tā ir mazvērtīga literatūra! Tev ir jāizlasa grāmata ar tik un tik lappusēm, šī grāmata tam neatbilst...

Būt elastīgiem grāmatu izvēlē, jo vasarā nav svarīgi izlasīt tieši skolas dotos ieteicamo grāmatu sarakstus, svarīgi ir vispār lasīt. Jebko, kas sagādā lasīšanas prieku.

Lasītprieks veidojas, redzot, ka bērnam nozīmīgi cilvēki arī lasa un runā par grāmatām. Un ļoti svarīgi ir atvēlēt laiku to mierīgai lasīšanai. Kaut vai pusstundu, bet katru dienu. Ieviest kā ģimenes rituālu – šis ir laiks, kad mēs visi lasām grāmatas, – gan bērni, gan arī vecāki.

Esmu par to, ka skolās mācību diena būtu jāsāk ar 10 minūšu lasīšanas aktivitāti, kuras laikā katrs lasa savu brīvi izvēlētu grāmatu. Un diena mājās būtu jānoslēdz ar ģimenes lasīšanas aktivitāti, kuras laikā katrs ģimenes loceklis lasa vai klausās, kā lasa priekšā kāds cits.

Tavas topošās bērnu grāmatas par lācēna Meikuleņa piedzīvojumiem Kroma kolnā fragments nesen ieguva 1. vietu Pēterim Jurciņam veltītajā literātu konkursā. Pastāsti mazliet vairāk par topošo grāmatu.

– Jaunajā grāmatā par Meikuleņu izmantošu literatūrā labi zināmo paņēmienu – tagadnes un pagātnes sasaukšanās. Tā kā grāmata būs par tradīcijām, tad šīs grāmatas iecerē un rakstīšanā man palīdz būsana Kroma Kolna bruolistē, līdzdzīvošana bērnu un jauniešu folkloras draugu kopai «Vīteri», kurā darbojas mana meita, kā arī Tradīciju skolas mācības, kuras apgūstu.

Iecere ir, ka Marta un Meikuleņš nokļūst senajā Kroma kolnā un tur izdzīvo gadskārtu. Kā sižets aizvīries, tad jau redzēsim. Šo stāstu ir interesanti rakstīt, jo varoņi, lai arī no sākuma es biju izdomājuši, kas un kā notiks, ir sākuši dzīvot paši savu dzīvi, un man atliek tikai pierakstīt. Nekas vairs nenotiek pēc mana iecerētā plāna... Skaidrs ir tikai darba vektors – gadskārta senajā pasaulē.

Lasi grāmatas un piedalies radošās aktivitātēs!

«Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija 2026». Lasīšanas veicināšanas programmas kolekcijā iekļautas 29 grāmatas sešās vecumgrupās. Katrā vecumgrupā jāvērtē piecas grāmatas, bet Vecāku žūrijas kolekcijā – četras, papildus aicinot izvēlēties jebkuras divas no pārējās kolekcijas, lai arī pieaugušie iepazītos ar bērnu un jauniešu literatūras aktualitātēm. Jaunā grāmatu kolekcija pieejama – www.lnb.gov.lv.

Konkurss-akcija «Es lasu šovasar». Izdevniecība «Baltais Valis» aicina bērnus vecumā no 6 līdz 12 gadiem, kā arī viņu vecākus un citus ģimenes locekļus piedalīties bērnu žurnālu un grāmatu lasīšanas konkursā-akcijā «Es lasu šovasar 2026». Dalība šajā konkursā-akcijā ir iespēja vasaras brīvlaiku pavadīt kopā ar lielisku

lasāmvielu, uzzināt ko jaunu, trenēt lasītprasmi un iegūt vērtīgas, zinātkāri veicinošas balvas. Konkurss notiek līdz 9. augusta plkst. 24.00. Vairāk informācijas pieejams – www.baltaisvalis.lv.

Grāmatu lasīšanas maratons «Grāmatons». Izdevniecība «Latvijas Mediji» jau sesto gadu pēc kārtas aicina bērnus vecumā no 3 gadiem, kā arī viņu vecākus, citus ģimenes locekļus un draugus lasīt grāmatas latviešu valodā un pildīt radošos uzdevumus. Konkursa dalībniekam ir jāaizpilda «Grāmatona» kartīte, kas darbojas pēc spēles «Bingo» principa, – lauciņš ir izpildīts, kad izlasīta tajā norādītā grāmata vai veikts radošais foto uzdevums. Konkurss norisinās līdz 31. augusta plkst. 24.00, nolikums pieejams – www.latvijamediji.lv.

«Lasīšanas stafete». Apgāds «Zvaigzne ABC» bērnu un jauniešu lasītveicināšanas konkursu «Lasīšanas stafete» šogad organizē jau 11. reizi. Tiek izstrādāts jauns koncepts un jauna mājaslapa, bet nemainīgi paliek tas, ka bērni lasa grāmatas un apraksta savas domas par tām. Konkurss norisināsies gada garumā, katru mēnesi būs jauna tēma, tiks skaitīti punkti un 2027. gada augustā – sveikti uzvarētāji. Plānots, ka jaunā «Lasīšanas stafete» sāksies 20. jūlijā. Vairāk informācijas būs – www.stafete.lv. ■

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». Par projekta raksta «Grāmatu lasīšanas izaicinājumi vasarā» saturu atbild SIA «Vīetēja».

MAF
Mediju atbalsta fonds